

THE
NIGHT SEDER
BAIS MEDRASH
TAILORED TO FIT YOUR SCHEDULE AND YOUR NEEDS

Week 12

שומרים

טור חו"מ שמ"ו
א'-ה', י"ב, י"ג

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

שנועה שאינו יכול לישבע א' שלם נגנבה ולא פשע זה אלא שמתה דרכה וגלגל עליו המשאל שיטען ששכורה מתה ומתוך שאינו יכול לישבע ישלם שגלגול שנועה מן המורה הוא (קדושין כה). יש לומר כיון שעיקר הסכמה שיש לו לישבע ב' היא שמתה למשאל שאינו טוען הפכה צדדי אף על פי שהגלגול שהוא מגלגל וטוען שאולה מתה או דיוס שהיתה שאולה הוא טוען כן צדדי כשהשואל טוען איני יודע אינו חייב לשלם אלא נשבע שאינו יודע ונפטר ואין דינו כדין מודה מקלט ומחייב שנועה על השאל ואינו יכול לישבע שמשלם, כך חירלו ז"ל ג' עכ"ל:

שמו (ה) א' השואל פרה

והיה המשאל

עם השואל במלאכה בשעה

שמשך הפרה פטור. היינו דכמי

גבי שואל אם נעליו עמו לא ישלם

(שמות כז י): ומה שאמר

אפילו פשע בה ונגנבה או

נאבדה. נרש פרק השואל (ה).

איתמר פשיעה נעליו פליגי זה

רז אחא ורבינא חד אמר סייג וחד

אמר פטור ופסקו הפוסקים כמאן פ:

דפטר:

המשאל שתייהן מתו ביום השאלה והלה אומר

אחת מתה ביום השאלה ואותה אשלם והשנית

איני יודע מתי מתה מתוך שאינו יכול לישבע

משלם: (ז) ב וכן אם מסר לו שלש פרות

שתיים בשאלה ואחת בשכירות וטוען המשאל

שתיים של שאלה מתו ואמר השואל אחת של

שאלה ודאי מתה והשניה איני יודע אם של שאלה מתה או הנשאת היא של

שאלה מתוך שאינו יכול לישבע שהרי טען איני יודע ישלם השתיים:

סימן שמו

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] השואל את הפרה והיה המשאל עם השואל במלאכתו בשעה שמשך את הפרה ופשע בה ונגנבה או אבדה: [ב] היה עמו בשאלה או בשכירות במלאכה של פרה או במלאכה אחרת או שאמר לו השקני מים והשקני לו פרתו בעור שהוא משקה: [ג] משך תחלה ואחר כך השקני: [ד] באו שאלת הבעלים עם שאלת הפרה או שהיה הוא שכור או שאלו לו ואחר כך השאל לו פרתו ולא היה עמו בשעת שכירה ומתה: [ה] לא היה עמו בשעת שאלה והיה עמו בשעת שכירה ומתה: [ו] נתרצה להיות שאל לו ועדיין לא התחיל במלאכה אי חשיב שאלה בבעלים: [ז] השאל לו פרתו או השכירה לו והלך עמה אי הרי שאלה בבעלים: [ח] אמר לו שמור לי ואשמור לך או שמור לי היום ואשמור לך למחר או שמור לי היום ומחר ואשמור לך למחר אי הרי שמירה בבעלים: [ט] האומר לשלוחו או לעבדו צא והשאל עם פרתו: [י] שותפין ששאלו זה מזה והשואל מאשתו: [יא] שאל מהאשה פרה מנכסי מלוג ונשאל לו בעלה או אשה ששאלה פרה לצורך נכסי מלוג ונשאל בעל הפרה לבעלה: [יב] שאל פרה לרבעה או ליראות בה או לעשות בה פחות משה פרוטה או ששאל שתי פרות לעשות בהם שוה פרוטה: [יג] שאל משני שותפין ונשאל לו אחד מהם וכן שותפין ששאלו ונשאל המשאל לאחר מהם: [יד] מקרי דרדקי של בני העיר ושאלו וטבחה ומקרי דם וסופרי העיר שהם שכורים לכל בני העיר אם בני העיר שואלים מהם הרי שאלה בבעלים: [טו] הרב השונה לתלמידיו ושאל מהם או ששאלו ממנו: [יז] שאל פרה בבעלים ואחר כך שכרה שלא בבעלים ונגנבה בימי שכירות או בהפך: [יח] שאלה בבעלים וחזר ושאלה שלא בבעלים ומתה בימי שאלה אחרונה או בהפך: [יט] שכרה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים או בהפך: [יט] כעל בנכסי אשתו אפילו היו שואלים או שכורים בידו קודם שנשאה משנשאה הריא שאלה בבעלים: [כ] אפילו שאלה פרה מאחר ואחר כך נשאת לו ופשע בה ונגנבה פטור: [כא] לוקח בהמה לשלשים יום היו שומר חנם עליה: [כב] כל אלו החילוקים של שאלה בבעלים ונהגים גם כן בכל השומרים:

(ה) א' השואל פרה והיה המשאל עם השואל במלאכתו בשעה שמשך את הפרה פטור אפילו פשע בה ב' ונגנבה

פרישה

מתוך שאינו יכול לישבע משלם. אבל לעיל נטענות שסוף סימן שלמי זה אין אומרים כן כמו שכתבנו בפרישה שם (פ"ו ד"ה המזל) ע"ש ועיין דרישה סימן זה מה שכתבנו:

שמו (ה) השואל פרה והיה המשאל עם השואל וכו' פטור כו'. היינו דכמי נפרשת משפטים (שמות כז יג) וכו' ישלם איש מעט רעהו ונשכר או מת נעליו אין עמו שלם ישלם אם נעליו עמו לא ישלם. נפרק השואל דף ז"ה ע"כ מיימי הגמרא צריכה ז"ל מניח נעליו אין עמו שלם ישלם טעמא דליתא בתרומהו (פירוש לא בשאלה ולא בשכירה ומתה דליכא נהו קרא לפי זה) הרי איתא נהו קרא וליהא נהו קרא פטור והא א' כמיס אם נעליו עמו לא ישלם טעמא דליתא בתרומהו הרי איתא נהו קרא וליהא נהו קרא נהו קרא לומר לך היה עמו נשעת שאלה אינו נרץ להיות עמו נשעת שטרה ומתה היה עמו נשעת שטרה ומתה נרץ להיות עמו נשעת שאלה כו' עד איפוך אלא לומר

דרישה

יותר מן השכורה הלכך מספיקא אין יכול לגלגל עליו עכ"ל בפרק השואל בקיצור עיי"ש (דף קכ"א ע"ב) וכתב שם דכל הני תירוצים הלכתא נינהו עיי"ש וזוהי יהא מבואר גם כן דברי רבינו שכתב דיגלגל עליו שבעה חמורה בשניהן טוענין ברי ולא כתב כן באינך בבי בא' מהן או שניהן טוענין שמה וק"ל וזהו שכתב רבינו נמי בסימן ע"ה סעיף י"ח ז"ל ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה עיי"ש ודו"ק:

שמה (ה) מתוך שאינו יכול לישבע משלם. כבר כתבתי בדרישה בסימן שלפני זה בשם הרא"ש למה לא אמרין גם בטענות דלשם שישבע שלא נגנבה ושלא פשע בה אלא מתה דרכה ויגלגל ששכורה מתה ולא יוכל אז לישבע וישלם עיי"ש. ותמיה לי על הבית יוסף

הגהות והערות

שמה א' נראה דחסר כאן "ומשלם שהרי חייב לישבע". וכן העתיק בב"ח לעיל סימן שדמ ס"ז דברי המגיד משנה: ב' שלא נגנבה כ"ה במגיד משנה, והסמ"ע ס"ק כ כתב שמתה דרכה עיי"ש: ג' עיין ב"ב מציעא צו ע"א תרומה ביום תראה לר"י דאין מגלגלין אלא כשנכתב טוען ודאי דומיא דטוטה שטוענת ודאי וכו', ראש פ"ח סימן ט וכו'ה במאירי ב"מ צח ע"א ד"ה ממה שאמרו ועוד. ועיין סוף משנה שם זה לשונו ולי נראה שאפשר לתרץ עוד דלא אמרין מתוך שאינו יכול לישבע משלם אלא בעיקר

השכורה אבל אם בעיקר השכורה יכול לישבע (ואינו יכול לישבע) על הגלגול אינו משלם עכ"ל וכן כתב הרא"ש ב"מ פ"ח סימן י' והטור כתבו לעיל סימן עה ס"ח. ועיי"ש בשם הרמ"ה שאינו סובר כן ועיין דרישה כאן, ועיין גם נמוקי יוסף ב"ב מציעא נו ע"א ד"ה וסיפא דקתינא [ועיין לחם משנה שם]. ועיין לעיל סימן צד שו"ע ס"ז וסמ"ע ס"ק לו:

שמו א' וליהא בחדא פטור וכתוב כצ"ל ותיבת והא נמחק (הגהות הב"ח בגמרא): ב' בדפוס פייבי די שאקו הגירסא "או" נגנבה או נאבדה,

אפילו לא פירש לו זמן אפילו הכי כל זמן שלא התחיל לעשותה מיד אינו קרוי עמו במלאכתו ואין צריך לומר אם פירש לו זמן ואין זמנה עכשיו אלא לאחר שעה דהא פשיטא הוא דאינו עמו במלאכתו:

(י) השואל לו פרתו וכו' אף על פי שמעצמו נשאל לו וכו'. צפרק השואל מר צר חנינא

אוגר כדנניחא צי חוזאי נפק לדלוי טעונה צהדיהו פשעו צה ומית אמת לקמיה דרצא חייבניהו אמרו ליה רבנן לרצא פשיעה צבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק ופירש רש"י דלמיסר לראות שלא ירבו צמחא עכ"ל מדלג נפק אלא כדי שלא ירבו צמחא אס כן ודאי מעצמו הלך ה להנחתו ולא לסייע את השוכר ואפילו הכי למאי דקס"ד דהלך לסייע את השוכר איכסיף רצא משום דהוה ליה פשיעה צבעלים ופטור אף על פי

דמעצמו נשאל לו והכי משמע פשטא דלישנא דקאמר נפק לדלוי טעונה דמשמע נפק מדעתיה והכי משמע נמי מדאמרו ליה רבנן לרצא (צ"מ יז) שאל לן מר למלאכתו ללמוד לנו תורה שיושב ומלמד לנו כל היום ואם נשאל ממנו צמחא ומתה נפטר אלא דאף על פי שרצא מעצמו היה מלמד תורה לרבנן דאמרו קמיה קס"ד דהוה ליה צעלי עמו ודלא כמ"ש צמרדי חזק לשונו וכן מלאכי דאין זה נקרא עמו במלאכתו אלא היכא דהשואל צקש מן המשאל עשה לי דבר פלוני וכן אשקיין מיא אפי לן אכל אס עשה מעצמו אין זה עמו במלאכתו עכ"ל דאין ראיהו ראייה כלל דההוא דאשקיין מיא ודאי אפי לן מעשה שהיה כן היה אכל ודאי הוא הדין כשמעצמו נשאל לו הו נמי עמו במלאכתו כדמוכח מהך עובדא דמר צר חנינא ודרצא ורבנן:

(ח) א"ל שומר צי ואשמור צי וכו'. איכא למידק אמאי לא כתב רבינו גם כן השאלני ואשליך וי"ל דלעיל בסמנן ש"ה סעיף

(י) ד השואל לו פרתו או השכירה לו למשאווי והלך עמה לפעדה ולהטעינה המשאווי הוי שאלה בבעלים וכו' ואם לא הלך אלא לראות שלא יוסיף עליה המשאווי אין זה שאלה בבעלים. צפרק השואל (יז) מר הן צר חנינא אוגר כדנניחא

צי חוזאי נפק לדלוי טעונה צהדיהו פשעו צה ומית אמת לקמיה דרצא חייבניהו אמרו ליה רבנן לרצא פשיעה צבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק ופירש רש"י למיסר לראות שלא ירבו צמחא עכ"ל מדלג נפק אלא כדי שלא ירבו צמחא אס כן ודאי מעצמו הלך ה להנחתו ולא לסייע את השוכר ואפילו הכי למאי דקס"ד דהלך לסייע את השוכר איכסיף רצא משום דהוה ליה פשיעה צבעלים ופטור אף על פי דמעצמו נשאל לו והכי משמע פשטא דלישנא דקאמר נפק לדלוי טעונה דמשמע נפק מדעתיה והכי משמע נמי מדאמרו ליה רבנן לרצא (צ"מ יז) שאל לן מר למלאכתו ללמוד לנו תורה שיושב ומלמד לנו כל היום ואם נשאל ממנו צמחא ומתה נפטר אלא דאף על פי שרצא מעצמו היה מלמד תורה לרבנן דאמרו קמיה קס"ד דהוה ליה צעלי עמו ודלא כמ"ש צמרדי חזק לשונו וכן מלאכי דאין זה נקרא עמו במלאכתו אלא היכא דהשואל צקש מן המשאל עשה לי דבר פלוני וכן אשקיין מיא אפי לן אכל אס עשה מעצמו אין זה עמו במלאכתו עכ"ל דאין ראיהו ראייה כלל דההוא דאשקיין מיא ודאי אפי לן מעשה שהיה כן היה אכל ודאי הוא הדין כשמעצמו נשאל לו הו נמי עמו במלאכתו כדמוכח מהך עובדא דמר צר חנינא ודרצא ורבנן:

המרדכי (סי' שנג) דאין נקרא עמו במלאכתו אלא [היכא] דשואל צקש מהמשאל עשה לי דבר פלוני אכל אס עשה מעצמו אין זה עמו במלאכתו. ורבינו חולק על זה שכתב הו שאלה צבעלים אף על פי שנשאל מעצמו:

(ח) ה אמר לו שומר צי ואשמור צי הוי שמירה בבעלים וכו' אבל אמר ליה שומר צי היום ואשמור צי למחר

אינו שמירה בבעלים וכו'. בסוף פרק האומנים (פ:) מנן שומר

מיא ודאי אפי לן מעשה שהיה כן היה אכל ודאי הוא הדין כשמעצמו נשאל לו הו נמי עמו במלאכתו כדמוכח מהך עובדא דמר צר חנינא ודרצא ורבנן:

(ח) א"ל שומר צי ואשמור צי וכו'. איכא למידק אמאי לא כתב רבינו גם כן השאלני ואשליך וי"ל דלעיל בסמנן ש"ה סעיף

פרישה

ומ"ש לעשות לו מלאכה ידועה מיד. רצא לומר אף על פי שאמר לו עשה עמי המלאכה מיד אפילו הכי אינו קרוי עמו במלאכתו וגם צרש דבריו צמחא דוקא שאל פירש לו זמן רצתא נקט ומכל שכן אם אמר לו עשה מלאכה מיד (דלג דנפק א"ל מלאכה ידועה) דכל שאל מלאכה ידועה אפילו מיד אינו מועיל רצא והכנה עד שיחמיל בהמלאכה עמלו מה שאין כן כשלא אמר לו מלאכה ידועה דא כל שמצין נפשו לעשות לו רצא מיקרי התמלה דאמרו רצא גם כן הוא מלאכתו וענינו. וצקש ספרים ליחא למינן "מיד" אכל סמנא כפירשו דמי גם צמ"י ישנו וחו החילוק שחילק

1234557

דרישה

שמו (י) אף על פי שמעצמו נשאל לו ואם לא הלך אלא לראות ברי. זה לשון הגמרא דף צ"ז ע"א מרי בר חנינא אוגר כדנניחא בי חוזאי נפק לדלוי טעונה בהדיהו פשעו בה ומתה אתו לקמיה דרבא חייבניהו אמרו ליה רבנן לרצא פשיעה בבעלים היא איכסיף לסוף איגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק. ופירש רש"י למיסר לראות שלא ירבו צמחא. והמרדכי כתב זה לשונו פירש רבינו חננאל למיסר טעונה לראות שלא יכבד המשא על בהמתו והגביהו לראות כמה משקלו ולהנחתו עשה ולא לסייע לשוכר ע"כ. ונראה דפירוש רבינו חננאל הוא מוכרח מהגמרא דאם לא כן קשה דמתחלה אמר דנפק לדלוי טעונה והדר אמר דאיגלאי מילתא דלמיסר טעונה הוא דנפק והל"ל תחלה סבורה דנפק לדלוי טעונה ועוד במאי טעו לסבור תחלה דנפק לדלוי וביישו את פני רבא רבם על חנם וה"ל לשאול למרי בר חנינא על מאי דנפק ואין היה המעשה אבל לפירוש רבינו חננאל ניחא הכל דמיירי שראו שדלה את המשא על החמור וסבורו שדלה כדי לסייע וכנהוג ומשום הכי השיבו את רבא בפשיטות שאלה בבעלים היא עד שנודע להם בבירור הדבר שלא היה דעתו לסייע אלא להגביה עמהם כדי לראות כמה היה משקלו. ונראה דרש"י דפירש למיסר לראות שלא ירבו צמחא בודאי גם כן כיון לפירוש רבינו

הגהות והערות

ד' כ"ה הגירסא בדפוס פייבי די שאקן, והגיהו כן בדפוסים המאוחרים, וכטור הנדפס עם ב"י דפוס ואדי אל חגורה ודפוס"י ליתא חיבת מיר, וכמו שכתב הפרישה, ועיין בדק הבית: [ה] פנינו בגמרא, הגירסא "מירמ" בר חנינא: [ו] ברי"ף הגירסא "לבי" חוזאי (עם למ"ד), כדנניחא פירש רש"י פרידה: [ז] גרצ"ף [שהרי הלך]: [ח] פנינו בגמרא וברש"י (דפוס וילנא) איתא למיסר בירד. ונראה שהוא מלשון סיירו ארעא והוא

לי ואשמור לך שומר שכן וצמחא (פא). ואמאי שמירה צעלים היא אמר רב פפא דאמר ליה שומר לי היום ואשמור לך למחר: ומה שאמר והוא הדין נמי אם אמר ליה שומר לי היום ומחר ואני אשמור לך למחר חייב כיון שלא היה עמו תחילה בשמשך:

כתב המדרכי (סי' שעד) ראובן טוען על שמעון בקשת להשאיל לכתב א' (עגולה) [עגיל] והבן שזה שלשה זקוקין ונגנז ממנה והשיב שמעון אמר כן הוא אצל אשתי השאלה לך ט' עגילים חלוק אלו וראובן אמר ליה שכן אינם שוים חצי זקוק דין זה פשוט ומהא (נ"מ פא): דהנהו צ' מרי דהוו מסגין באורחא

חד אריכא וחד גולא וכו' עד שאלה צעלים ופטור הילכך שמעון פטור שהרי שאלה צעלים היא ואף על פי שפסע פטור וכיון שפטור שמעון מלשלם חייב ראובן להחזיר העגילים שהם צדו יא. ועיין במה שכתב שם (סי' שעה-שעו) לדעת רש"י אצל מה שכתב נשאל לרבי מאיר (פסו' מהר"ם צ"ר ברוך ד"פ סי' קמ-קמא) בראובן ששאל ספר אחד משמעון לשעה אחת ולא יותר ואחר שעה נפלה דליקה בצבת ראובן ונשרף הספר וגם חוצעים אותו לו ויהודה שהשאלו לו ספריהם ואמרו על מנת שגם הוא ישאל להם ספריו וכן עשה יב ועיין שם:

(ט) ו האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי פסק רב אלפס דלא הוי שאלה בבעלים אלא אם כן אמר לעבדו הבנעני וכו'. בפרק השואל (נא) אמר ליה רבינא לרב אשי האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי מהו ופשט רב אחא צביה דרב אחא דפלוגמא דרבי יונתן ורבי יאשיהו היא. וכתב הר"ף (נא) ולא איפסיק בה הלכתא כהדיא אלא מדחזין לרב עיליש דצביה מנייה דרבא יב האומר לעבדו צא והשאל עם פרתי מהו חיצוני למאן דאמר שלוחו של אדם כמותו הני מילי שלית דבר מניה אצל עבד דלאו צר מניה לא או דילמא אפילו למאן דאמר לא אמרינן שלוחו של אדם כמותו הני מילי שלית אצל עבד יד עבד כיד רבו מכלל דאמר דלאו ידו כידו לא הוה שאלה צעלים עכ"ל. וכתב הרא"ש (סי' ג) ולא הבנתי דבריו דהא דאמר רבא יד עבד כיד רבו לאו למעוטי שאר שליח נקט האי לישנא אלא לפי דבריו השיב לו דאפילו לרבי יאשיהו דלית ליה שלוחו של אדם כמותו יד עבד כיד רבו וכל שכן לרבי יונתן דהוה שאלה צעלים דלא גרע משלית אחר עכ"ל: והרמב"ם בפרק צ' מהלכות שאלה (היה) פסק כדברי הר"ף וכיון ששניהם מסכימים כאחד הכי נקטינן (א):

דרכי משה

שמו (א) ואין בדבריו הכרע ואפשר לפסוק כבחראי ועיין בזה בנמוקי יוסף ריש פרק השואל (נא):

פרישה

דשאלה צעלים ואף על גב דכאן צללות שאלה איירי והל"ל דינו אשאל ואשאל לך אפשר משום דניחא ליה לרבינו לכתוב שומר לי כו' דהא אלינא דכולי ענמא מה שאין כן בשאל לי ואשאל לך דלינו מוסכם מהכל וכמו שכתב רבינו שם: אבל הם שומרי שכר כו'. שזה שומר לו היום בשביל שזה ישתמר לו למחר ולהכי חייב צניעה ואפדה ולשון אצל דכחב רבינו הכי פירושו אף על פי שלא מחשב שמירה צעלים כיון דלינו כמון

דרישה

(ט) האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי פסק רב אלפס כו'. בפרק השואל דף צ"ו ע"א גרסינן אמר ליה רבינא לרב אסי טז האומר לשלוחו צא והשאל עם פרתי מהו ופשט רב אחא בריה דרב אחא דפלוגמא דרבי יונתן ורבי יאשיהו היא דפליגי במי שהלך למדינת הים ומינה אפטרופס בביתו ואמר לו כל נדרים שחדור אשתי עד שאבא תור והפר לה רבי יאשיהו אמר אישה יקימנו ואישה יפרנו כתיב (במדבר לו יד) ולא אחר ור' יונתן אומר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו. וכתבו התוספות (ד"ה שלוחו) דגם רבי יאשיהו סבירא ליה בעלמא שלוחו

הגהות והערות

מלשון לראות כמו שפירש רש"י: טז במדרכי שלפנינו איתא בקשת "מאשתי" וכו' השאלה "לה": יב בב"י דפו"ר ובמדרכי לפנינו איתא דין זה "פסקי": יא כל הגיל הובא בשו"ת מהר"ם מרוטנבורק ד"פ סימן תוסה: יב דובא באורכה בדרכי משה לעיל סימן שמ אות ב: יג בגמרא לפנינו ובר"ף הגידא "רבא", ובכ"י דפו"ר הגידא "דרבה", ועיין גליין הר"ף שכתבו בדפו"י איתא "דרבה" וכן ברא"ש סימן ב הגידא "דרבה", ועיין פלפולא חריפתא ס"ק ה: יד בב"י דפו"ר איתא כאן "רבא" וברא"ש איתא "רבה", וראה הערה הקודמת והבחר יבחר: טז עיין שטמ"ק צו ע"א ד"ה ו"ל הרשב"א: טז לפנינו בגמרא הגידא "רב אשי":

(יג) ואיני מבין וכו'. כחז הרב המגיד נפרק ב' משאלה דעמו וז"ל שהפסע כמיוק כמו שכתב נפרק ב' משכירות וכיון שהוא כמיוק ואין שם ראייה ברורה לפטור חייב לשלם וכבר כתבתי שחלקו עליו עכ"ל:

לשלם. וכבר כתבתי (שם סוד"ה וראה לי) שחלקו עליו ז"ל עכ"ל (ב*). ומתוך דברים הללו נחישש מה שכתב רבינו ואיני מבין מה חילוק יש בין פשיעה לאונס:

(יד) יב מקרי דרדקי של בני העיר ושתלא ופבחה ומקייז

דמ וסופרי העיר וכו' אם בני העיר שואלים מהם בכל פעם הוי שאלה בבעלים וכו'. נפרק השואל (ט). אמר רבא מקרי דרדקי שתלא טבחא ואומנא וספרי מתא כוליהו צעידן ענדמיהו כשאלה צעלים דמו. וכתב הרא"ש (סי' ו) צעידן ענדמיהו פירש הראב"ד צמן הראוי למלאכה קאמר ואף על פי שאין עוסק בה לפי שאין ראוי להשטמ מן המלאכה היא ר"ל כיון שהוא שכור לכל בני העיר למלאכה זו בכל עת שהם צריכים לו בכל עת וצכל שעה היא שאלה צעלים לכל בני העיר כיון שאם יצטרך לו מחוייב לעשות מלאכתו מידי דהוה אשותפין ששכרו שכיור חדש שנה דצכל שעה הוי שאלה צעלים לשותפין עכ"ל וכתב נמוקי יוסף (ב*) שכן הסכימו האחרונים. ואין נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב נפרק ב' מהלכות שאלה (ה"ג) מלמד חינוקות והנוטע לבני המדינה וכו' כל אחד מאלו וכיוצא בהן ציוס שהוא יושב בו לעסוק במלאכתו אם השאיל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתו הרי זו שמיירה צעלים ואפילו פסע בה השומר פטור אבל הוא ששאל או שכר מהם חייב שאינם שאלוין לו:

(טו) יג הרב השונה לתלמידיו אם הם צריכים ללמוד עמו בב"ב מסכתא שירצה הוא וכו'. שם אמרו ליה רבנן לרבא שאל לן מר חיקסד אמר להו לאפקועי ממונא קא צעירו אדרבה אסון שאלתון לי דלילו אלא מני לאשתמוטי לכו ממסכתא למסכתא אסון לא מניחו לאשתמוטי ולא היא איהו שאל להו ציומא דכלה אינהו שאלו ליה בשאר יומי. ופירש רש"י רבנן. בני בית מדרשו: שאל לן מר. רבינו נשאל לנו למלאכתנו ללמוד לנו תורה שיושב ומלמד לנו תורה כל היום ואם נשאל ממנו צהמה ומתה יפטר: אסון שאלתון לי. למלאכתי שכשמי ספק להחמיל במסכתא אחרת שלא תשכח ממני אין אסם יכולים למחות צדי: ציומא דכלה. כשדורשין לפני הרגל הצלכות הרגל דלא מני לאשתמוטי למילתא אחרת: וכתב הרא"ש (סי' ו) וזה לשונו הרב השונה למלמד אם חלי ברב ללמד [ל]תלמידים איזו מסכתא שהוא רוצה ואם החמילו מסכתא אחרת יכול הרב לשנות ממסכתא זו למסכתא אחרת או הם שאלוין לו ואם שאל מהם היא שאלה צעלים ואם הדבר חלי בתלמידים לשנות הרב ממסכתא למסכתא או הרב שאל להם ואם הדבר חלי בשניהם שאין הרב יכול לשנות המסכתא בלא דעת התלמידים בלא דעת הרב אינם שאלוין זה לזה כלל עכ"ל: וזה לשון הרמב"ם נפרק ב' מהלכות שאלה (ה"ד) הרב שהוא מקרא צרצרו לתלמידים בכל עת שירצה ואיזה מסכתא שירצה ואם היו בן קציעים לצא חמדי וגשמת להם ממסכתא למסכתא הרי הן שאלוין לו ואין הוא שאל להם וכיוס הפרק שהכל צאים לשמוע ענין אותו המועד הרי הוא שאל להם והם אינם שאלוין לו עכ"ל: בכתב הרא"ש צר צמח (סי' ט) דשליח צבור השכור לצבור שאינם יכולים להשטמ ממנו בשעת התפלה אם שאל מהם בשעה שהיא היא שמיירה צעלים ופטור ונראה שגם הוה אם שאלו ממנו בן הם פטורים שגם הוה אינו יכול להשטמ מהם עכ"ל [ב]:

דרכי משה

(ב*) וכבר נתבאר לעיל סימן ש"א (ס"ב): (ב*) פרק השואל (דף קט"ו ע"ב) (נה: ד"ה בעידן) ופרק האומנין (דף קי"ו ע"ב) (נ: ד"ה שיכרא):

פרישה

ואיני מבין מה חילוק יש בו. והמגיד משנה כתב דעמו ז"ל שהפסע הוא כמיוק כמו שכתב בבבלי נפרק ב' משכירות וכיון שהוא כמיוק ואין שם ראייה ברורה לפטור חייב לשלם וכבר כתבתי שריבס חולקים עליו עכ"ל: (יד) מקרי דרדקי של בני העיר ושתלא וכו'. מיימרא דרבא שם דף י"ז ע"א ואף על גב דלמירין חולן צעידן ענדמיהו כשאלה צעלים הא כבר כתבתי ברש"י הסימן (פ"ה) נפרשה בשם הרא"ש דצעידן ענדמיהו רבא לומר צמן הראוי למלאכה קאמר ואף על פי שאין עוסק בה וכמו שכתב רבינו ונראה דאף על גב דלאן הוה מלאכה ידועה אפילו הכי מודה הרמ"ה הנ"ל דהוה שאלה צעלים אפילו לא עבד מטעם כיון שהוא משועבד חמדי לבני העיר מפי שירלו ולהכי כתב רבינו דין זה קמס: ומ"ש רבינו מידי

הגהות ופרישה

[ב] עיין דרישה שם דקדוקי מדינה בלשונו דבשאל מהן כתב בשעה שהיא ובשאלו ממנו כתב ביום ההוא, משמע דס"ל כיון דשליח צבור שם פועל עובר עליו דצריך להיות מוכן לתפלתו משום הכי הוי עמהו במלאכתו כל היום, מה שאין כן אין נשאלין ונקשרין עם השליח צבור כי אם בשעת התפלה וכן דקדק הטור וכתב דהיכא דמשועבד לתלמידיו דאז הוא עמהו במלאכתו אף שלא בשעת הלימוד מה שאין כן איפכא עיי"ש:

הגהות והערות

[כד] עיין לעיל ס"א: [כה] ב"ה בדפוי וכן העתיק הב"י לשון הטור, ובגמרא לפנינו כתוב ספר מתא ופירש רש"י המספר את אנשי העיר בחספות וכפי שהעתיק הב"י ועיין תוספות ב"ב כא ע"א ד"ה בסופר מתא: [כו] ברפב"ם הנדפס איתא "והם היו" קבועים, וברמב"ם מהר"ש פרנקל הגירסא "היו הם": [כז] בב"י דפוי איתא אם "שאל מהם" וכו' ובדפוס הגיהו "שאלו ממנו" וכו' הגיה בחדושי הגהות דפוס דיהרנפורט:

(טז) יד שאל פרה בבעלים ואחר כך קודם שהחזירה לו שברה שלא בבעלים וכו'. נפרק השאל (מ:): נצי רבי אבא בר ממל שאלה צעלים שברה שלא צעלים מהו מי אמרין שאלה לחודה קיימא ושכירות לחודה קיימא או דילמא שכירות שאלה מינן שייכי דהא מיחייב בגניבה ואבדה. את"ל שכירות שאלה מינן שייכא שברה צעלים שאלה שלא צעלים מהו שאלה בשכירות ודאי לא שייכא או דילמא כיון דשייכא נמקנת כמאן דשייכא נכולה דמי. את"ל לא אמרין כיון דשייכא נמקנת כמאן דשייכא נכולה דמי שאלה צעלים ושברה שלא צעלים וחזר ושאלה מהו דהר אחיה לה שאלה לדוכתה או דילמא אפסיקא לה שכירות ביני וביני, שברה צעלים ושאלה וחזר ושברה מהו מי אמרין אחיה לה שכירות לדוכתה או דילמא אפסיקא לה שאלה ביני וביני חקין: והתוספות (ד"ה ה"ג נקוטת) והרא"ש (ס"י יא) גורסים צעלים שנית כח את"ל כיון דשייכא נמקנת כמאן דשייכא נכולה דמי: ופירש רש"י שאלה צעלים. וקודם שהחזירה חזר ושברה מיניה ובשעת שכירותו לא היה עמו צמלכתו ונגנבה או אבדה צמי שכירות מהו: מי אמרין שכירות לחודה קיימא. ומילתא אחריתי היא ואף על גב דמי משך לה מעיקרא צעלים היא ותו לא הדר משך לה מיחייב משיכה וקני באמירה ולעולם קנין אחריתי היא ושאלה צעלים היא: או דילמא שכירות מינן שייכא. כל חיובי שוכר דגניבה ואבדה ישנן בשואל ולא הוסיף כלום ומחמת משיכה ראשונה צאו לו והיה צעלים הואי ופטור: שברה צעלים. וקודם שהחזירה חזר ושאלה ממנו שלא צעלים ומתה כדרכה וחיוב זה לא מחמת משיכה ראשונה צא עליה דהא חיוב שאלה לא שייך בשכירות מהו מי אמרין שאלה לענין אונסין בשכירות ודאי לא שייכא וחיוב כן דמחמת קנין שאלה צעלים צא לו או דילמא כיון דשייכא נמקנת

3.

צאוגיא מנדקאמר בתרין קמייתא את"ל וכתרין בתרייתא לא קאמר את"ל אלמא משמע דתרין קמייתא איפשטו דהוין צעלים כאת"ל וכך מורין דברי הרא"ש שלא הוכר כאן סגרא אחרת מכלל דהלכתא הכי כמו שכתב כאן לדברי הגאונים:

בבעלים מהו מי אמרין שאלה לחוד קיימא ושכירות לחוד קיימא או דלמא שכירות בשאלה מינן שייכא דהא מיחייב בגניבה ואבדה את"ל שכירות בשאלה מינן שייכא שברה בבעלים ושאלה שלא בבעלים מהו שאלה בשכירות ודאי לא שייכא או דלמא כיון דשייכא נמקנת כמו דשייכא נכולה דמי את"ל אמרין כיון דשייכא נמקנת כמו דשייכא נכולה דמי שאלה בבעלים ושברה שלא בבעלים וחזר ושאלה מהו דהר אחיה לה שאלה לדוכתה או דלמא אפסיקא לה שכירות ביני וביני שברה בבעלים ושאלה וחזר ושברה מהו מי אמרין אחיה לה שכירות לדוכתה או דלמא איפסק לה שאלה ביני וביני חקין עכ"ל הגמרא לפי גירסת התוספות והרא"ש והיא גירסת רבינו. ולאפוקי רש"י דגרס אחר איבעיא השנייה את"ל לא אמרין כ"ו והרמב"ם לא גרס את"ל כלל כי אם אחר איבעיא ראשונה. ופירש רש"י ז"ל שאלה בבעלים. וקודם שהחזירה חזר ושברה מיניה ובשעת שכירותו לא היה עמו צמלכתו ונגנבה או אבדה בימי שכירות מהו: מי אמרין שכירות לחוד קיימא. ומילתא אחריתי היא ומחייב ליה ואף על גב דמי משך לה מעיקרא בבעלים היא ותו לא הדר משך לה מכל מקום בשעת שכירות ברושתו היתה ולא מיחייב משיכה וקני חצירו באמירה ולעולם קנין אחריתי היא ושאלה בבעלים היא: או דלמא שכירות בשאלה מינן שייכא. כל חיובי שוכר והיינו גניבה ואבדה ישנן בשואל ולא הוסיף כלום ומחמת משיכה ראשונה צאו לו והיה צעלים הואי ופטור: שברה בבעלים. וקודם שהחזירה חזר ושאלה ממנו שלא בבעלים ומתה כדרכה וחיוב זה לא מחמת משיכה ראשונה בא עליה דהא חיוב שאלה לא שייך בשכירות מהו מי אמרין שאלה לענין אונסין בשכירות ודאי לא שייכא וחיוב ל' דמחמת קנין שאלה

פרישה

(טז) שאל פרה בבעלים כ"ו ושברה שלא בבעלים כ"ו עד מיבעיא ולא איפשטא. שם דף ז"ט ע"ב אימנא כל הי ד' צדי אינעיות ועל שני אינעיות ראשונות קאמר את"ל מינן שייכי והי הם נפשטו וצ' אינעיות אחרות לימא את"ל ולא נפשטו וטעם האינעיות עיין בדרישה גס מה שפסק הרא"ש ורבינו צמ"ל הללו דהוי פשיטותא מה שלא פסק כן נמקומות אחרים עיין בדרישה ושם כתבתי גס כן דדוקא צד שמות שאלה ושכירות קמינעית ליה אל כל צד אחד אפילו ג' או ד' שכירות דלו כולן נמשכו אחר הראשונה דהי צעלים ופטור:

דרישה

(טז) ואם הוא צריך צמוד עמהם בכל מקום כ"ו עד כיון שצריך כ"ו. יש לדקדק למה לא כתב רבינו דין זה דאפילו שלא בשעת הלימוד בבבא ראשונה בשאל הוא מהם אפילו שלא בשעת הלימוד ואין לומר דגם ארישא קאי דהא סיים בטעם כיון שצריך ללמוד עמהן כ"ו והאי טעמא אינו אלא בסיפא אם לא שתאמר שחזר מיניהו נקט והוא הדין באינו וכן היה גרסא שלא דקדק רבינו ושוים הן אכן מחשבות רשב"ץ שהביא הבית יוסף כאן בסוף סעיף ט"ו יש ללמוד ממנו דדוקא קאמר דזה לשון הרשב"ץ שליח צבור השכור לצבור שאינם יכולים להשמיט ממנו בשעת התפלה אם שאל מהם בשעה ההיא הוה שאלה בבעלים ופטור ונראה שגם כיום הוה אם שאלו ממנו שהם פטורים שגם הוא אינו יכול להשמיט מהם עד כאן לשונו (וזה פשוט דטעות סופר שם וצריך להגיה שאלו "ממנו" במקום שנרפס שם שאלו "מהם"). ויש לדקדק באותה תשובה דברישא גבי שליח צבור השואל מהם כתב דהם שואלים לו בשעה "ההיא" ורוצה לומר בשעת התפלה לחוד ובסיפא גבי שאלו ממנו קאמר דהוא שואל להם כל אותו היום וצריך לומר דהשליח צבור שם שכיר ומשועבד עליו טפי ודומה לשאלא ומקרי דרדקי הגיל דאף על גב דגם השתל אינו שותל בכל עת מכל מקום כיון שהוא משועבד לכל עת שואל להן ודכוותיה גבי שליח צבור מה שאין כן הצבור משום הכי אין שואלין לו כי אם בשעת התפלה ודכוותיה נמי סבירא ליה לרבינו דדין הרב עם התלמידים כדיון שליח צבור עם הצבור. אכן באשר ל"ליתא שם (גם) "ואפילו שלא בשעת הלימוד" אלא שרבינו הוסיף מסבתו וסבירא ליה לחלק כמ"ש ודוק: (טז) (י) שאל פרה בבעלים כ"ו. זה לשון הגמרא בעי ר' אבא בר ממל שאלה בבעלים שברה שלא

הגהות והערות

כחן הבית יוסף קורא לה בעיא "שנית" והתוספות קורין לה "בעיא שלישית": [כט] בב"י דפו"ר איתא "וחייב" ובדפוסים האחרונים הגיהו בב"י "וחיוב" (וקאי למטה) ע"פ רש"י לפנינו: [ל] צ"ל "וחיוב" ראה הערה הקודמת: